

Hledání Betty MacDonald

PAULA BECKER

motto životopis

Hledání Betty MacDonald

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.motto.cz
www.albatrosmedia.cz

Paula Becker
Hledání Betty MacDonald – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2021

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

PAULA BECKER

Hledání Betty MacDonald

PAULA BECKER

Praha 2021

Přeložila Daniela Reischlová

The Egg and I by Betty MacDonald.

Copyright © 1945 by Betty MacDonald.

Copyright © renewed 1973 Donald C. MacDonald, Anne Elizabeth
Evans, and Joan Keil.

The Plague and I by Betty MacDonald.

Copyright © 1948 by Betty MacDonald.

Renewed 1976 by Anne Elizabeth Evans & Joan Keil.

Anybody Can Do Anything by Betty MacDonald.

Copyright © 1950 by Betty MacDonald.

Renewed 1978 by Anne Elizabeth Evans & Joan Keil.

Onions in the Stew by Betty MacDonald.

Copyright © 1955 Betty MacDonald.

Renewed 1983 by Anne Elizabeth Evans & Joan Keil.

Dopisy napsané Betty MacDonalldovou jsou chráněny autorským právem
a citace z nich jsou uveřejněny s laskavým svolením Anne MacDonalldové
Canhamové, Heidi Keilové Richardsové, Toby Keila, Kallyn Keilové
a Jerricy Keilové.

Copyright © 2016 by Paula Becker

Translation © Daniela Reischlová, 2021

Cover photograph © University of Washington Libraries,
Special Collections

ISBN tištěné verze 978-80-267-2055-3

ISBN e-knihy 978-80-267-2059-1 (1. zveřejnění, 2021) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-267-2060-7 (1. zveřejnění, 2021) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-267-2058-4 (1. zveřejnění, 2021) (ePDF)

*Věnováno
Betty, Mary
a Blanche Hamiltonové Hutchingsové Caffiereové
(1906–2006),
s níž jsme se všechny přátelily*

OBSAH

Poznámka pro čtenáře		10
ÚVOD	Dům a já	13
1.	Nejbohatší kopec na zemi	27
2.	Osud mění zápletku	49
3.	Malá nevěstinka	71
4.	Hlavně Betty	90
5.	Ve víru vejce	128
6.	Vůně vanilkových rohlíčků	147
7.	Betty v Hollywoodu	155
8.	Autorování	170
9.	Jmenují se Kettlovi	189
10.	Rodinné záležitosti	232
11.	Spisovat může kdekdo	239
12.	Sbohem, sbohem všemu	262
DOSLOV	Hledání Betty MacDonaldové	285

Rodina Bardových/MacDonaldových	301
Bettyiny domy: místa jako svědci	303
Bardismy	306
Poznámky	307
Další četba	344
Původ fotografií a související autorská práva	356
Souhlas s citováním textů	360
Poděkování	361

Fotografie následují po stránkách 111 a 207

POZNÁMKA PRO ČTENÁŘE

Části materiálů použitých v této knize se objevují na internetových stránkách HistoryLink.org, bezplatné on-line encyklopedii historie státu Washington. Všechny dopisy, u nichž není uveden odkaz na archiv, byly v době, kdy jsem k nim získala přístup, součástí soukromé sbírky. Citace z těchto dopisů jsou uváděny pouze dle pisatele, příjemce a data. Jména členů rodiny a blízkých přátel, kteří byli adresáty dopisů, jsem se rozhodla citovat přesně tak, jak je Betty MacDonaldová oslovovala ve svých dopisech. Zároveň je označuji i jejich celými jmény v naději, že pokud se tyto materiály někdy stanou součástí veřejných sbírek, budoucí badatelé budou lépe schopni konkrétní dopisy identifikovat i přesto, že při psaní této knihy nebylo možné uvést odkazy na jejich umístění v archivech. Všechny citace z knih Betty MacDonaldové jsou v angličtině převzaty z originálních vydání jejích knih v nakladatelství J. B. Lippincott.

Co se týče vydaných i nevydaných vzpomínek přítelkyň rodiny Bardových Blanche Hamiltonové a Margaret Bundyové, tato kniha na ně odkazuje jako na Blanche Hamiltonovou a Margaret Bundyovou Callahanovou. Obě ženy se během svého dlouhého přátelství s Bardovými vdaly a jejich jména se změnila. Z Blanche Hamiltonové se stala nejprve Blanche Hutchingsová a poté Blanche Caffiereová. Pod jménem Caffiereová

vydala knihu o Bardových nazvanou *Hodně smíchu a pár slz*. Margaret Bundyová se v roce 1930 provdala za malíře Kennetha Callahana.

ÚVOD

Dům a já

Byl to dům, který jsem si zamilovala jako první? Nebo to byla Betty Bardová MacDonaldová, autorka *Vejce a já* a *Paní Láryfáry*, která ho tak láskyplně vykreslila ve svých knihách?

V měřících realitních kancelářích je mamčin hnědý, šindelový osmipokojový dům v Univerzitní čtvrti pouze skrovné obydlí ve slušném sousedství, blízko dobrých škol, obydlí přiměřené průměrné rodině. Pro mne byl té noci, a vždycky je a bude, ten postarší dům se širokou pohostinnou verandou, tmavým dřevem stěn, s neuspořádaně přeplněným příborníkem v jídelně, s velikou a voňavou kuchyní, s přívětivým, krbem vytápěným obývacím pokojem plným knih, se čtyřmi ložnicemi (jedna z nich je vždycky studená jako led), s velkými staromódními koupelnami a obrovským nepořádným sklepem – tento dům pro mne byl a je vrcholem kouzla, tepla a pohodlí.¹

Dům, o kterém Betty psala, stál v Seattlu, ale mohl být kdekoli. Pro miliony jejích čtenářů se nacházel na různých místech, respektive bylo to naše vlastní místo, vzpomínka, kterou jsme měli – nebo jsme si ji přáli mít. Vzbuzoval pocit místa nabízejícího úkryt a náruč, do které jsme se celý život pokoušeli najít cestu zpět, domov skutečný i zidealizovaný.

O tom domě jsem věděla proto, že jsem se nedávno k Betty MacDonaldové vrátila, a to mnoho let poté, co jsem se do jejích knih zamilovala v dětství. Tehdy jsem poznala Bettyin svět, nořila se do jejích knih, přemýšlela a snila o jejím životě, její rodině a zejména o jejích domech. V knihách Betty MacDonaldové jsou popsána téměř všechna místa, kde bydlela, i co pro ni znamenala. V tomto konkrétním domě v Rooseveltově čtvrti v Seattlu její rodina žila ve třicátých letech dvacátého století, což je období popsané v jejích knihách *Morová rána* a *Kdokoli může dělat cokoli*. Ze všech Bettyiných domů jsem si jako malá pokoušela představit právě tento. Když jsem pak mnoho let poté při procházení starých seattleských adresářů – zaprášených svazků chřadnoucích v knihovnách a historických archivech, v nichž je rok za rokem uvedeno, kdo kde žil – narazila na položku *Bardovi: 6317 15th Avenue Northeast, Seattle*, srdce mi poskočilo. Ten dům jsem znala. Stál šest bloků od mé vlastní adresy, na rušné hlavní ulici, kterou jsem každý den několikrát projížděla. Toho dne v knihovně pro mě byla Betty MacDonaldová ještě skoro cizinkou, dosud se z ní nestal téměř permanentní středobod mé pozornosti, ještě pro mě nepředstavovala nutkavé poslání.

Bylo to sice jen tušení, ale měla jsem za to, že právě tenhle dům mohl Betty posloužit jako inspirace pro domek převrácený vzhůru nohama, v němž žila její milovaná postava paní Láryfáry. Dokázala jsem si to představit díky Bettyinu popisu: *Dům, kde paní Láryfáry bydlí, je celý vzhůru nohama. Na první pohled sice vypadá jako obyčejný cihlový domek, ale když se posadíte do jeho zarostlé zahrádky, změní se v hnědé štěně, které se převálilo na záda s tlapkami vzhůru.*²

Dům na adrese 15th Avenue Northeast nestál vzhůru nohama. Byl však pohodlně obnošený, vybledlý a opotřebovaný, jako

tomu bývá u oblíbených svetrů. Působil, jako by se o něj kdosi kdysi staral, a možná že tomu tak stále bylo. Děti lezoucí po široké dřevěné přední verandě ho nemohly nijak poničit. Ten dům v člověku prostě vzbuzoval láryfáry pocit. Stejně jako celá čtvrt plná domů ve stylu Arts and Crafts umístěných v dostatečné vzdálenosti od ulice, aby bylo možné obdivovat členité předzahrádky plné vysokých topolovek růžových, přerostlých a omamně vonících růžových keřů a hledíků větších, se kterými jsme si spolu s mými sestřenicemi a bratranci hrávali na babiččině dvorku, kde jsme uštípovali květy od stonků, abychom je přiměli spolu „mluvit“.

S Betty MacDonaldovou jsem se poprvé setkala v roce 1971 v texaském El Pasu, a to na zaprášeném přebalu knihy *Paní Láryfáry*. Bylo mi osm let. Knížka pocházela z naší miniaturní třídní knihovničky a já jsem si ji v kufru s tyrkysovými květy přivezla k babičce.

Pokoušela jsem se naučit jezdit na svém velkém novém červeném kole, dokud mě to nepřestalo na bavit. Knížku jsem si otevřela v babiččině stinném pokoji pro hosty. A hned mi zvedla náladu. Zdálo se, že paní Láryfáry chápe, že děti mají komplikované pocity, že naučit se dobře zvládnout nové věci občas chvilku trvá. Byla tak moudrá a laskavá, že dokonce i rodiče ji v knize žádali o radu. Připadalo mi, že ji znám – že kdybych ji mohla navštívit, staly by se z nás kamarádky. Všechny čtyři knížky o paní Láryfáry jsem přečetla hned, jak se mi dostaly do ruky, a toužila jsem po dalších.

Na poslední stránce *Paní Láryfáry* jsem se dozvěděla, že její autorka, Betty MacDonaldová, se narodila v Boulderu ve státě Colorado a vyrostla ve městě Butte v Montaně a v Seattlu ve státě

Washington. Bylo to poprvé, co jsem o těchto místech slyšela, ale jejich názvy jsem si zapamatovala. Ze státu Washington pocházela jablka, která jsem dostávala se školním obědem. Byly na nich nálepky: *Vypěstováno ve Washingtonu*. Když jsem se o dvaadvacet let později do Seattlu přestěhovala, ty nálepky se mi vybavily a vzpomněla jsem si i na dávný popis autorky. Žila tu Betty MacDonaldová, pomyslela jsem si občas. Přemítala jsem, kdepak asi bydlela a co se s ní mohlo stát.

Lidé v Seattlu Bettyino jméno znali, ale mnoho z nich především díky jiné její knize – bestselleru, jehož chytlavý název jsem poznávala, ačkoli knihu samotnou jsem nikdy nečetla: *Vejde a já*. Sehnat ji byla hračka a já se dala do čtení.

Kritici jsou z Vejde a já nadšení, hlásal propagační text na přebalu. Její cit pro komické situace je k popukání. Jestliže jste zapomněli, jak se smát, nechte si tuto knihu předepsat od doktora!

Kniha *Vejde a já* vyšla 3. října 1945 a američtí čtenáři – kteří po protřpěné druhé světové válce prahli po smíchu – si její kousavý a sebeznevažující humor okamžitě zamilovali. Vydavatel J. B. Lippincott si bezprostřední popularity knihy všiml a rozhodl se ji ještě víc přiživit – většinou cenného papíru, který nakladatelství kvůli válce získávalo na přiděly, nakrmil tiskařské stroje chrlící další a další výtisky *Vejde*, které však i tak jen stěží dokázaly uspokojit rostoucí příliv americké i mezinárodní poptávky. Do konce roku se prodalo víc než milion výtisků *Vejde a já*, kniha se objevovala na předních příčkách žebříčků populárně naučné literatury a nic nenaznačovalo, že by zájem opadal.

Kniha byla Bettyiným příběhem, respektive verzí jejího příběhu: dětství v přívětivé, bujaře excentrické rodině, po němž ve dvacátých letech následoval sňatek s pojišťovacím agentem Bobem, z něhož se stal chovatel kuřat, který ji bleskurychle

přestěhoval do zapadákov na Olympijském poloostrově ve státě Washington. Tam čelila neustávajícím deštům a naučila se *nenávidět dokonce i malá kuřátka*.³ Byla nucena spoléhat se na pochybnou pomoc svých nejbližších sousedů, lajdáckého páru s víc než tuctem dětí. Betty tento pár překřtila na mamku a tatku Kettlovy. Stovky kuřat, jedna prasklá nádrž na vodu, miminko a o několik let později společné stěhování na modernější farmu blíž k Seattlu s elektřinou místo petrolejek. Alespoň tak byl příběh podán ve *Věci a já*.

Mně tahle kniha připadala k popukání a osvěžující, ale zároveň i trochu krutá. Pak jsem se dozvěděla o další Bettyině knize, *Morová rána*, pojednávající o její rok trvající bitvě s tuberkulózou, kterou svedla téměř dekádu po svém odchodu ze slepičí farmy. *Morová rána* mě fascinovala, a to jednak samotným příběhem, který Betty vyprávěla, ale i způsobem, jakým ho vyprávěla. Jaký člověk dokáže psát o tuberkulóze s tak nečekanými zvraty a s takovou osobitostí, až strach ze smrti přebije smích? V době, kdy jsem četla Bettyinu další knihu, *Kdokoli může dělat cokoli*, si mě už úplně získala. Betty MacDonaldová mě dokázala nejen rozesmát, ale i přenést v čas. Tehdy jsem to ještě nevěděla, ale právě v těchto dvou kvalitách spočívalo její zvláštní kouzlo, právě ony byly důvodem, proč si tolik čtenářů jejích knih cenilo a často je četlo znovu a znovu.

Kdokoli živě popisuje třicátá léta devatenáctého století v Seattlu. Kniha líčí Bettyiny nuzné roky svobodné matky během velké hospodářské krize, kdy byla často zoufalá, ale nad vodou ji držela podpora a kamarádství její matky a sourozenců a také její vlastní smysl pro černý humor. Bettyiny popisy vlastních děsů a frustrací i způsobu, jakým osobitý smysl pro humor a nadsázky její rodiny utvářely každou situaci – jednoduše řečeno

návod, jak být Bardovými –, visely ve vzduchu, jako by Betty právě opustila místnost.

Bettyina poslední autobiografická kniha, *Dusím se ve vlastní štávě*, vypráví o jejím druhém manželství a o trapasech a nástrahách spojených s výchovou teenagerů na ostrově Vashon, převážně venkovské výspě nacházející se jen krátkou jízdou přívozem od Seattlu. Tato kniha se od těch předešlých lišila: byla uhlazenější a zdrženlivější, jako by byla tvarovaná jedním z oněch podvazkových pásů z padesátých let. Hlas vypravěčky stále ještě patřil Betty, ale byl méně spontánní, jako by při psaní slyšela předtočený filmový smích a upravovala svůj příběh tak, aby s ním ladil. Pro mě to však nebylo podstatné. Prostřednictvím Bettyiných slov jsem začínala vidět minulost – její život prožívaný před desetiletími na mnoha různých místech, na nichž jsem já žila právě teď. Zachytávala jsem útržky Bettyiných třicátých, čtyřicátých a padesátých let, probleskující skrz má devadesátá a nultá léta. Takové literární cestování časem mě lákalo a naplňovalo.

Bettyin bezprostřední důvtip a štiplavý humor se prolínaly všemi čtyřmi jejími autobiografickými knihami. Napsala je v rychlém sledu za sebou a proložila je čtyřmi vtípem sršícími dětskými knížkami o paní Láryfáry a pohádkovým příběhem *Nanyňka a Málinka*. Betty – jejíž svěží, usmívající se obličej se celosvětově proslavil díky fotografii, která se s výjimkou posledních vydání objevila na téměř všech předních stranách přebalu knihy *Vejce a já* – byla celebrita. Když filmová společnost Universal-International Pictures v roce 1947 natočila filmovou verzi knihy *Vejce a já*, hrála postavu Betty okouzlující hvězda Claudette Colbertová, která statečně proplouvala svými scénami na úpravné slepičí farmě, jejíž velmi elegantní kulisy navrhl designér Adrian.

Bettyiny knihy proměnily ji samotnou i osoby kolem ní v postavy, legrační přátele, sousedy i soky. Všechny její knihy jsou umocněním motta rodiny Bardových: *Nebud' nešťastník. Život je těžký. Jediné, co si můžeme vybrat, je, jak se k němu postavíme. A smích je lepší než pláč.* Tento postoj rozveseloval a povzbuzoval čtenáře po celém světě. Všechny její knihy – a hlavně *Vejce* – ve své době byly bestsellery. Knížky o paní Láryfáry se staly klasikou dětské literatury. A postavy mamky a tatky Kettlových se v podání Betty proměnily v ikony.

Během třinácti let následujících po vydání *Vejce* Betty chrli-la knihy, absolvovala stovky rozhovorů pro tištěná média, ne-sčetněkrát se objevila v rádiích, probírala se horami dopisů od fanoušků, vybojovala dvě soudní bitvy pro urážku na cti vyvo-lané bývalými sousedy, kteří se poznali v Bettyiných postavách, stýkala se s filmovými hvězdami, inkasovala šeky s autorskými honoráři, překonávala rodinné krize a přestěhovala se ze svého idylického venkovského domu na ostrově Vashon poblíž Seattlu do stejně idylické usedlosti v kalifornském údolí Carmel.

Čtyři desetiletí poté, co se Betty MacDonaldová přestěho-vala do Kalifornie, jsem v Seattlu četla její knihy a uchvátilo mě, jak naši sdílenou metropoli vylíčila. Četla jsem je znovu a znovu a doufala jsem, že když se budu vracet do Bettyiných příběhů, nějak se mi podaří se jí dotknout. Čím dál víc jsem chtěla skutečně poznat ženu stojící za těmito knihami, a to po všech stránkách.

Určitě musí existovat životopis Betty MacDonaldové, po-myslela jsem si. Její knihy jsou stále oblíbené. Ale žádný jsem nenašla. Jak je možné, že kniha *Vejce a já* pořád vychází, a přesto neexistuje žádný životopis její autorky? Představovala jsem si, jak dospělí, kterým knihu představili jejich rodiče, přemítají o tom,

co se s Betty MacDonaldovou mohlo stát. Představovala jsem si všechny ty děti, které přečetly knížky o paní Láryfáry, jak stojí ve frontě (se mnou v čele) a vyptávají se svých učitelů ve třetích třídách na podrobnosti o ženě, která tuto krásnou postavu vymyslela.

Abych uspokojila svou vlastní zvědavost, začala jsem po Betty MacDonaldové pátrat, počínaje domy popsány v jejích knihách. Bylo to jako vydat se na lov pokladů napříč Bettyinou minulostí a historií Seattlu.

Toužila jsem lépe pochopit místo, které jsme sdílely, i to, jaký byl Bettyin svět v porovnání s tím mým. Staré městské adresáře mě zavedly na většinu adres, na nichž Betty žila, stejně tak jako do domovů její starší sestry Mary Bardové Jensenové, která rovněž psala autobiografické knihy a série pro děti (*Nejlepší přítelkyně*). Se svými třemi dětmi připoutanými v dětských sedačkách za mými zády jsem v červeném kombíku volvo jezdila od domu k domu, zírала na vstupní dveře, od nichž měly sestry Bardovy kdysi klíče, a představovala si, jaké životy asi vedly.

Mé děti se k těmto výletům stavěly bohorovně. Jak jsem objevovala stále víc podrobností o Bettyině světě, sdílela jsem je s nimi. „To je Bettyin dům?“ ptávaly se mě občas, když jsme projížděli tichými čtvrtěmi Seattlu. Bardovy oslovovaly křestními jmény, jako by to byli rodinní přátelé, byt přátelé, kteří nás nikdy neprijdou navštívit: „Mamka vážně žere Betty a Mary,“ řekl jednou můj čtyřletý syn Sawyer svému kamarádovi Samovi.

Často jsem trčela v dopravní zácpě před domem na 15th Avenue Northeast (kterému mé děti začaly přezdívat *dům z Kdokoli*) a přemítala o Bettyině rodině. Připadalo mi, že je z četby jejích knih znám. Ale pak jsem si při čekání na zelenou uvědomila,

že to není pravda. Stejně jako ostatní Bettyini čtenáři i já jsem znala pouze směsici útržků.

Bettyiny knihy líčily její rodinu jako velmi výstřední a každého člena vykreslovaly s citem pro detail. Její babička z otcovy strany, bábinka, nosila šněrovačku rubem nahoru a pekla dětem šízené sušenky vyrobené ze zbytků zapomenutých v lednici. Když se nedívala, byly tyto nepoživatelné kameny podstrkovány nic netušícím sousedům. Bettyinu matku Elsie Bardovou všichni včetně jejích dětí oslovovali Sydney. V Bettyiných knihách byla Sydney tichá a neúnavná, jakási tajemná síla připomínající světýlko, které nechává divadla večer svítit, aby uchránila kulisy i všechny ostatní před nebezpečím naprosté tmy. A co teprve Bettyin otec Darsie Bard profesionální důlní inženýr, jehož předčasná smrti Betty věnovala pouze jediný řádek, jako by další rozvádění tohoto příběhu mohlo otevřít starou ránu!

Mezi všemi členy Bettyiny rodiny vynikala její starší sestra. Mary byla sluncem, kolem něhož obíhali všichni ostatní, ať už chtěli, nebo ne. Mary byla kurážná, panovačná, svěhlavá a vždycky si věděla rady. Betty měla rovněž tři mladší sourozence: Cleva, jediného chlapce, Dede, která byla mezi vysokými zrzavými sestrami jediná malá brunetka, oplývala smyslem pro komično a duchapřítomností, a Alison, nejmladší sestru chaoticky vychovávanou všemi ostatními. V rozích příběhů postávaly Bettyiny dcery, Anka a Janka, které občas prudce vtrhly do děje, pošťuchující se jako děti, které potřebují léčbu paní Láryfáry. A vypravěčkou byla Betty, členka rodiny Bardových, jejíž slova mě přenášela do minulosti.

Cítila jsem se pronásledovaná Bettyiným světem a tím, jak ho viděla – jejími knihami, její tváří, jejím příběhem. Když jsem četla, co se dělo za dveřmi těchto domů, přemítala jsem o tom, co

nám neřekla. Její svět pro mě byl stále živý. Chtěla jsem vstoupit dovnitř, poznat ji lépe, než jak mi to umožňovaly knihy, které jsem přečetla. Možná jsem ji chtěla tak trochu pronásledovat zpět v čase.

Touha poznat ji lépe se pro mě stala posedlostí. Připadala jsem si jako stopařka pokoušející se vysledovat Betty a její spoluputníky, jako výběrčí dluhů snažící se najít ztraceného dlužníka. Až na to, že jsem stopovala mrtvé.

Měla jsem vůbec právo to dělat? K tomu můžu říct jen to, že ve způsobu, jakým mě pronásledovala, bylo cosi naléhavého. A s ubíhajícími roky tato naléhavost zesilovala. Občas jsem vtipkovala, že Betty a Mary jsou hladoví duchové. Kdykoli jsem na ně byť jen pomyslela, okamžitě pevně popadly kormidlo mé myslí. Připadalo mi, že chtějí, abych šla za nimi a vyprávěla i další části jejich příběhu.

Začala jsem se nořit do knih o historii a fotografických archivů a pokoušela jsem se poznat Bettyin svět v době, kdy byl *dům z Kdokoli* její. Napsala jsem o něm článek pro týdeník *Seattle Press* nazvaný *Cestování časem Rooseveltovou čtvrtí s Betty MacDonaldovou*.⁴ Často jsem si představovala, jak dům vypadá zevnitř.

Když jsem kolem domu projížděla, občas jsem zastavila a zůstala sedět v autě. Jednoho letního rána v roce 2005, když jsem parkovala v uličce za domem a snažila se představit si kuchyň, vedle mě zastavila v autě žena a tázavě se na mě podívala. „Vy tu bydlíte?“ zeptala se. „Ne, zajímám se o spisovatelku Betty MacDonaldovou, která tu bydlela ve třicátých letech.“

„Jé, já vím,“ odpověděla žena. „Mám o tom novinový článek.“ Ta žena se jmenovala Tanya a pozvala mě dál.

Dům byl téměř stejný, jak ho Betty popsala ve svých knížkách: prostorný obývací pokoj s krbem, kde Bardovi hrávali

čínskou dámu a na klavír a poslouchali fotbalové přenosy a taneční maratony v rádiu, zadní ložnice v hlavním patře, která byla vždycky ledová. Tanya byla, stejně jako Bettyina matka Sydney, malířka, a ložnici používala jako ateliér. Dům působil opotřebovaně, ale opečovávaně, a vládla v něm bezstarostně výstřední atmosféra, kterou by Bardovi myslím ocenili.

Zatímco mě Tanya provázela po domě, pátrala jsem po maličkostech, které tu mohly být už v Bettyiných dobách – kliky u dveří, okna, zrcadlo v koupelně. Tanya mě zavedla po úzkém předním schodišti nahoru do malé chodby, odkud se vcházelo do tří ložnic. Tanya spala v přední ložnici, o níž Betty uvedla, že patřila Sydney. Když jsem vedle postele zahlédla výtisk týdeníku *Seattle Press* obsahující můj článek, časové roviny se najednou prolínuly. Na okamžik jsem měla pocit, že prostupuji bariérou dělící mě od Bardových a jejich života v tomto domě. Cítila jsem jejich ozvěnu a byla jsem nadšená. Následujícího dne jsem do Tanyiny schránky rhodila výtisky *Morové rány* a *Kdokoli může dělat cokoli* a při tom jsem si pomyslela, že do té stejné schránky chodila pošta i Bardovým.

Od toho dne jsem měla pocit, že se mi *dům z Kdokoli* otevřel, věnoval mi dar retrospektivní jasnozřivosti a že mi jeho radostné ošuntělé pokoje poodkryly minulost. Návštěva domu ve mně znovu zažehla snahu o nalezení Betty. Začala jsem vyjíždět i mimo Seattle. Chtěla jsem jet všude tam, kde Betty žila, na místa, o nichž tak podrobně psala, i na místa, která odbyla pouhým řádkem či dvěma. Chtěla jsem nalézt všechny domy, a pokud to bude možné, dostat se dovnitř. Chtěla jsem z historických záznamů shromáždit veškeré podrobnosti o tom, jak tato místa vypadala v době, kdy v nich Betty žila. Říkala jsem svým cestám výzkumné výlety, ale ve skutečnosti to byly poutní cesty.

Vydala jsem se po stopách Betty do osamoceního starého domu v Boulderu ve státě Colorado, kde její život začal. Následovala jsem ji do skromného domku vysoko nad tichými ulicemi města Butte v Montaně i do nedaleké velké cihlové školy. Objevila jsem prázdnou ulici v Placerville v Idahu, kde malý domek kdysi odolával krutým zimám. Našla jsem domy v Seattlu: majestátní a sebevědomou budovu shlížející na Washingtonovo jezero, rozlehlý pohodlný venkovský dům, který do světa hlásal: *Bydlíme tu a vítáme vás* a mnohem skromnější dům z *Kdokoli* na rušné ulici, který vzdychal: *Věci nedopadly úplně tak, jak jsme plánovali.*

Bylo tu i neobdělané pole u klikatící se silnice v Chimacumu ve státě Washington, kde kdysi stála malá farma. Betty ten dům nikdy neměla ráda, ale lidé po celé zemi si o něm přečetli v její knize a cestovali dlouhé kilometry, aby ho viděli, prošli si ho i s jeho okolím a mohli pak přátelům vyprávět, že tam byli.

Další v řadě byl dům přilepený k příkrému svahu ostrova Vashon, který voněl kouřem z ohně a slaným vzduchem a v němž se rozléhalo houkání sirén z přívozů. Byl tu také městský dům zakoupený a bohatě vyzdobený z nečekaného jmění. A konečně i rozlehlý ranč v kalifornském údolí Carmel, se svahy porostlými pelyňkem táhnoucími se pod šmolkově modrou oblohou do dálky, jako by krajina vyprávěla svůj vlastní příběh.

Na začátku svého pátrání jsem chtěla najít Betty. Na konci jsem chtěla, aby tuto ženu – jejíž tvář byla ve čtyřicátých a padesátých letech stejně známá jako tváře filmových hvězd, ženu, jejíž hlas byl prvním (mezi muži i ženami), který dokázal uchvátit čtenáře po celém světě příběhem hluboce zakořeněným ve skvělém regionu pacifického severozápadu – objevili i ostatní. Chtěla jsem, aby nic z jejího příběhu nebylo ztraceno. A chtěla

jsem, aby současní čtenáři, kteří ji znali pouze díky paní Láry-fáry, pokud vůbec, pochopili, jak moc si Betty MacDonaldová zaslouží být objevena.

HLEDÁNÍ BETTY MACDONALDOVÉ

Nejbohatší kopec na zemi

BETTY MACDONALDOVÁ se nikdy nepovažovala za člověka předurčeného ke slávě. Kdyby si někdo zkoušel tipnout, kdo z rodiny Bardových se proslaví, vsadil by si buď na mladého Betsyina otce Darsieho, který tak horlivě pracoval, nebo na její starší sestru Mary, která na to měla nesmírně odolné ego. Betsy vyrostla v jejich stínu. Byla stydlivá, ale sdílela rodinný instinkt, který velel přeměnit nahodilé příhody v příběh. Ingrediencemi těchto příběhů byly husarské kousky rodiny Bardových. Odvážná dobrodružství se ve vyprávěních stávala ještě odvážnější a srandovní situace ještě srandovnější. Takto si všichni Bardovi sourozenci, dokonce i tichá Betsy, nárokovali členství v rodinném klanu.

Když Betty MacDonaldová jako mladá žena za ponurých dní druhé světové války pracovala na rukopisu své první knihy *Vejce a já*, netušila, že tato zázračná schopnost vyprávět příběhy se stane jejím literárním zlatým dolem, a to doslova. Klestila si cestu příběhem svého prvního manželství a začala u rodinných příhod: dětství strávené plahočením se po západě Spojených států bohatém na nerosty, nespoutaní sourozenci a rodiče Darsie a Sydney Bardovi.

Bettyini rodiče započali svůj společný život v Butte ve státě Montana. Bylo to poměrně výstřední místo pro rodinu se čtyřmi

děťmi, zároveň však poskytovalo spoustu materiálu k vyprávění. V březnu 1903, když čerstvě provdaná Sydney Bardová vystoupila z vlaku Severní pacifické železnice, který ji dovezl z Bostonu do Butte, pracovalo v dolech pod jejíma nohama téměř deset tisíc mužů.¹ Pro nevěstu z východního pobřeží to bylo drsné místo.

Sydney se zamilovala do vážného, ale energického Darsieho Barda, vysokého studenta Harvardu s vlasy černými jako uhl, šedivýma očima s uhrančivým pohledem a s vousy, které by měly barvu mědi, pokud by si je nechal narůst. Jestlipak si o tři měsíce dříve, když si ho tajně brala, dokázala představit, že sňatek s Darsiem bude znamenat roky dobrodružství v důlních táborech po celém Západě, na hony vzdálených pohodlné a elegantní budoucnosti, k níž byla vychována?

Městu Butte se přezdívalo nejbohatší kopec na zemi. Tune-ly pod městem se hemžily horníky dolujícími rudu. Bohatství spočívalo především v mědi, která se ukrývala v masivních ložiscích – kterým se říkalo těla, nikoli žíly – velkých jako dvanáctipatrové budovy. Obyvatelé města vyhazovali do povětří jeho základy a prosívali je. Činnost pod povrchem byla naprostým protikladem k budování města.

Butte bylo pozoruhodně rozmanité. Mnoho imigrantů pocházelo z Irska nebo Cornwallu, ale etnicita dělníků se vyznačovala takovou pestrostí, že doly vyvěšovaly ceduli *Zákaz kouření* v šestnácti jazycích. Pro imigranty představovalo Butte Ameriku. Lákadlem se staly doly a spousta odvětví, legálních i nelegálních, které je podporovaly. Město bylo silně průmyslové a hustě osídlené.

Když do Butte dorazila Sydney, pyšnilo se dvěma sty sedmdesáti pěti bary a největší čtvrtí červených luceren na Západě, v níž byla zábava dostupná čtyřiaadvacet hodin denně, aby bylo

možné uspokojit horníky pracující na směny. Rytmus města určovaly důlní sirény. Tavicí pec nacházející se ve zhruba třicet kilometrů vzdáleném městečku Anaconda žhnula rudě a chrlila kouř celé noci. Hornické odbory v Butte (Butte Miners' Union) byly největšími místními odbory na světě a doly v Butte statisticky nejnebezpečnější na světě. Pohřební procesí za dělníky se zdála být nekonečná. V dolech v Butte někdo umíral v jednom kuse.

Pro Sydney byl kontrast mezi Butte a její noblesní výchovou z východního pobřeží ohromující. Před svatbou se jmenovala Sydney Elsie Thalimerová Sandersonová.² Narodila se v roce 1878 v Elizabeth v New Jersey a na umělecké škole Eric Pape v Bostonu vystudovala ilustrátorství. Darsieho Barda potkala v době, kdy studoval na Harvardu a chodil doučovat jejího mladšího bratra Jima. V rodině Bardových se traduje, že přijímací pohovor na domácího učitele s Darsiem dělala právě Elsie, a když se omámený Darsie dopotácel zpět na kolej, přísahal svému spolubydlícímu, že právě potkal dívku, s níž se ožení.

Darsie Campbell Bard nepocházel z východního pobřeží, ačkoli se cambridgeskému životu přizpůsobil, vesloval za reprezentační univerzitní tým a získal si respekt svou tichou pílí. Narodil se v roce 1878 v Hannibalu ve státě Missouri a roky dospívání strávil v Portlandu v Oregonu.³ Navštěvoval Portlandskou střední školu a Portlandskou akademii a slovy deníku *Oregonian* dosáhl *vynikajících studijních výsledků*.⁴ V akademických úspěších pokračoval na Harvardu, kam byl přijat díky svým výsledkům, nikoli díky protekci, jak bývalo zvykem.

Stejně jako většina tehdy výhradně mužských studentů Harvardu i Darsie byl bílý protestant. Jakožto Západan byl však menšinou – většina studentů pocházela z Nové Anglie. Kromě toho studenty Harvardu charakterizovalo bohatství a sociální

postavení a Darsie neměl ani jedno. Na školné a živobytí si vydělával doučováním a prací v Harvardské hvězdářské observatoři.⁵

Darsieho vychovala převážně jeho matka, Anne Elizabeth Campbellová Bardová. Byla drobná, měla velké modré oči a kudrnaté vlasy a byla jednou z půvabných sester Campbellových z Wheelingu v Západní Virginii. Anne Elizabeth přežila obtížné manželství díky své vlastní houževnatosti. Život z ní udělal osobu pragmatickou i výstřední. My budeme Anne Elizabeth říkat bábinka, stejně jako jí říkala její vnoučata. Tato rodina má spoustu členů sdílejících stejná jména – Bard, Cleveland, Anne, Mary, Betsy, Alison, Heidi, Darsie –, a proto bude nejlepší si to zjednodušit.

Darsieho otec James Bard byl poměrně úspěšný obchodník, když se s bábinkou brali, ale v roce 1880, kdy pár žil v Denveru, propadl hazardu a tento návyk financoval penězi z pojišťovací agentury, která ho zaměstnávala.⁶ Šel tudíž do vězení. Bábinka na své a Darsieho živobytí vydělávala šitím, učením a prací v kanceláři. Když Jamese propustili, rodina se přestěhovala do Portlandu, ale James pokračoval v nezřízeném životě a nakonec svou ženu a syna opustil. Bábinka podala žádost o rozvod.

Betty později napsala, že dědeček z otcovy stany *odvezl svou choť na Západ, kde hrál ferbla za svoje peníze, za peníze své manželky, a dokonce zčásti za peníze svého zaměstnavatele, a pak taktně zmizel a vždycky se o něm hovořilo jako o nebožtíku*.⁷ Bábinka byla rozvedena v roce 1901 z důvodu opuštění a krutosti, tehdy byl Darsie ve třetím ročníku na Harvardu.

Ačkoli počet rozvodů v Americe od občanské války neustále narůstal, rozvod stále představoval značné stigma. Bettyina sarkastická poznámka, že James „taktně zmizel“, byla příznačná. Když byl James pryč, bábinka se mohla vydávat za vdovu, nikoli za rozvedenou ženu, což byla v té době běžná taktika. Ačkoli

James Bard ve skutečnosti dál žil víc než dvě desetiletí, pro bá-binku byl mrtvý.⁸

Darsie, který strávil dětství ve stínu selhání svého otce, byl odhodlaný uspět. Během posledních měsíců na Harvardu vyplnil dotazník pro absolventy, v němž uvedl členství v různých organizacích (Mining Club a Natural History Society), prohlásil, že upřednostňuje hodiny geologie před řečtinou a výtvarným uměním, uvedl, že umí hrát na klavír, a dodal, že jeho texty byly otištěny v *Oregon Naturalist*. Na otázku: *Co Vám mělo přinést studium na Harvardu, ale nepřineslo?* Darsie odpověděl: *Sounáležitost*. S Elsie Sandersonovou Darsie sounáležitost našel.⁹

Elsie, vychovaná v patricijských hodnotách, ovšem bez velkého bohatství, si vybrala muže s bystrým intelektem, který měl sice zjevný potenciál, ale žádný kapitál. S Darsiem se k sobě dobře hodili svým temperamentem. Zasnoubili se během jeho třetího ročníku na Harvardu, navzdory přání Elsiiny matky, a 15. prosince 1902, krátce před Darsieho promocí, se tajně vzali v Bostonu. O pár týdnů později Darsie odjel do Butte, kde krátce pracoval pro doly Bell and Diamond, než ho důlní společnost ACM (Amalgamated Copper Mining Company) najala jako terénního geologa.¹⁰ Několik měsíců poté, co Darsie odjel, se Elsie se svým sňatkem svěřila rodičům a mladšímu bratroví. A pár dní nato nasedla na vlak do Butte.

Ani Elsie, ani Darsiemu se nelíbilo její křestní jméno a ona po sňatku začala používat jméno Sydney. Toto jméno bylo poctou jejímu staršímu bratroví Sidneymu Clevelandovi Sandersonovi, který zemřel v dětství.¹¹ I její otec a dědeček se jmenovali Sidney.

Matka Sydney, která doufala, že uvidí svou jedinou dceru stoupat po společenském žebříčku, ji naučila, jak řídit služebnictvo, vařit vybrané pokrmy a jak udělat dojem ve slušné společnosti.¹²

Ovšem v Butte, kde se různé společenské třídy mísily a kde veškeré bohatství bylo nové, nebyla po těchto dovednostech velká poptávka. Tam byla Sydneyinou největší devízou pracovitost. Jakmile se ocitla na Západě, vyhrnula si rukávy a začala z daného místa budovat domov.

Během manželství se Sydney podařilo setrvat s Darsiem i za velmi nepříznivých podmínek. Jakožto novomanželé používali Butte jako svou domovskou základnu, často se však přesouvali do odlehlých důlních táborů, kde Darsie zkoumal doly, analyzoval jejich potenciál a navrhoval, jak zlepšit výnosy, zatímco Sydney vedla domácnost – občas i ve stanu. Věčně optimistická Sydney vnesla do jejich manželství štěstí, zázemí a hluboký pocit sounáležitosti. Dle všech standardů tehdejší doby byla výbornou manželkou.

Důlní inženýři byli v té době téměř výhradně muži a očekávalo se, že jejich manželky je budou na jejich cestách doprovázet. Jelikož pak často žily v odlehlých místech, daleko od jiných žen náležejících do stejné socioekonomické třídy, utvořily si mezi sebou podpůrné sestersstvo, být na velké vzdálenosti.

Několik z nich zveřejnilo vyprávění o svých dobrodružstvích. Josephine Hoepfnerová Woodsová byla první ženou, která získala titul ze State College of Washington (v současné době Washingtonská státní univerzita). Když se chystala připojit ke svému manželovi v peruánských Andách, zjistila, že důlní společnost od manželek vyžaduje lékařské potvrzení, že dokážou snášet velké nadmořské výšky. Než byl manžel Lou Henryové Hooverové zvolen třicátým prvním prezidentem Spojených států, doprovázela ho po celém světě na jeho inspekcích nejrůznějších dolů, a to i s miminky starými pouhý jeden měsíc. Stejně jako její manžel i ona měla titul z geologie ze Stanfordovy univerzity. Když tyto

ženy chtěly vidět své manžely, jely s nimi nebo je co nejčastěji navštěvovaly (pokud dočasně nemohly cestovat kvůli vysokému stupni těhotenství či malým dětem).

Když Darsieho pracovní cesty trvaly dlouho, Sydney se usídlila v hotelovém pokoji nebo pronajatém domku poblíž, zatímco Darsie a jeho důlní kolegové vyráželi dál do terénu. Darsiemu připadal tento život vzrušující: lokalizoval bohatá naleziště rudy, pokoušel se vyplatit hledače, kteří naleziště objevili, cestoval napříč zemí a hledal neobjevené nerostné bohatství. Darsiemu nechybělo odhodlání a jeho schopnost analyzovat půdu – v podstatě ji číst – z něho dělala žádaného člověka.

O čtyřicet let později Darsieho důlní kolega, který s ním okolo roku 1906 cestoval v Nevadě, vzpomínal, že ti dva

*žili a dýchali pro geologii... měli jsme koně, na kterých se bud-
jelo, nebo táhli otevřený čtyřkolák Studebaker, na kterém jsme
měli naloženo téměř sedm set kilo nákladu – seno a obilí, vodu,
jídlo, učebnice, pracovní nástroje, lepší oblečení a podobně. Jeli
jsme kamkoli, kde jsme si mysleli, že je šance objevit důl, a tábo-
řili jsme kdekoli na holé zemi a dokázali jsme se tam cítit jako
doma... Ujeli jsme v Nevadě stovky kilometrů a prozkoumali
jsme stovky potenciálních nalezišť. Lezli jsme na hory, kde jsme
prozkoumávali opuštěné nebezpečné doly, často jsme se vyru-
baným prostorem plazili po čtyřech. Naše životy závisely na
rozviklaném žebříku... V těch letech jsme se učili vše o důlním
inženýrství a byla to tvrdá škola.¹³*

Zní to téměř romanticky – je to jako oživlý mýtus o dobývání Západu. Darsie tento příběh žil – dobrovolně a nadšeně – a stejně tak i Sydney.

Rok a kousek poté, co přijela do Butte za Darsiem, Sydney otěhotněla. Domovem páru se stal pronajatý domek na West Granite Street, dva bloky od mohutného sídla z červených cihel, které tu postavil „měděný král“ William Clark pro svou první ženu Katherine. Po její smrti v roce 1893 se Clark znovu oženil a žil převážně v cizině, ale jeho dům stále vizuálně dominoval celému okolí.

Na podzim roku 1904 se v malém domku k synovi a snaše připojila bábinka. Jednadvacátého listopadu 1904 Sydney porodila dceru Mary Ten Eyckovou Bardovou, jejíž druhé jméno bylo poctou Sydneyiným holandským předkům. O osm měsíců později reverend Slator Clay Blackiston Mary pokřtil v episkopálním kostele svatého Jana. Za jednu z kmoter jí šla Grace Cahoonová, lékařka, která ji pomohla přivést na svět.¹⁴

Necelých šest měsíců po narození Mary už Darsie hledal nerosty v Utahu a Nevadě, přestože jejich domovem bylo stále Butte. Rodina opustila svůj první dům a krátce si pronajala šindelový domek na West Copper Street krčící se na úpatí Big Butte, povětrnostními vlivy ošlehané hory, podle níž město získalo své jméno.

Darsie provozoval důl na měď v nevadském Ely, kde pomáhal založit první pobočku společnosti Western Development Company a společnost Butte & Ely Company. Sydney, bábinka a malá Mary tam za Darsiem přijely a několik týdnů žily na ranči Agee na vrcholku hory Spruce v nevadském okrese Elko *v malinké chatrči, ale v atmosféře štěstí a za dobrého snášení hraničních podmínek ze strany všech zúčastněných*, jak uvedl Darsieův důlní kolega, který tam s nimi rovněž žil.¹⁵ Počátkem roku 1907 si Bardovi pronajali dům ve čtvrti Mapleton Hill v Boulderu ve státě Colorado.¹⁶ Mary byly dva roky, když Sydney opět otěhotněla.

Boulder se pyšnil tím, že je zdravou, civilizovanou a vzdělanou komunitou. Sídlila zde Coloradská univerzita a živý a početný sbor Chautauqua – masové kulturní hnutí jehož zastánci věřili v sebezdokonalování prostřednictvím vzdělání.¹⁷ Boulder obklopovaly důlní města a tábory produkující zlato, stříbro, wolfram a uhlí, město se však věnovalo i vyšší kultuře. Sydney a bábinka trávily čas s bábinčinými třemi sestrami, které tam žily. Sydney se přidala k pátečnímu hudebnímu klubu, který každý měsíc pořádal odpolední představení.

Dne 26. března 1907 se narodila Anne Elizabeth Campbellová Bardová. Rodina ji oslovovala Betsy a tato přezdívka jí zůstala celé dětství. Darsie byl jako obvykle na průzkumné cestě. Dle Bettyina líčení svého narození bábinka odběhla a v samém rozčilení a panice přivedla na pomoc veterináře ze sousedství. Sydney poslala veterináře domů, sama přestříhla pupeční šňůru a svou novorozenou dceru pojmenovala po bábince.¹⁸

Betsy se narodila do bezděčného matriarchátu zapříčiněného otcovou téměř permanentní nepřítomností. V jeho čele stála babička, jejíž jméno sdílela. Navzdory mladistvému a atraktivnímu vzhledu a jemným rysům byla bábinčinou hlavní vlastností vnitřní síla, která poháněla její nezlomnou houževnatost. Po ní následovala Sydney, která preferovala dobrodružství před jistotou a byla odhodlaná činit tak i nadále, k čemuž ji pudil nejprve manžel a poté sny, rozmary, potřeby a požadavky jejích dětí. A co je nejdůležitější, byla tu Betsyina starší sestra Mary.

Jakožto nejstarší dítě v rodině disponovala Mary Bardová tvrdošíjným odhodláním a vrozenými vůdcovskými schopnostmi a díky těmto vlastnostem vytyčovala Betsy cestu, a to nejen v dětství, ale v průběhu celého jejího života. Mary byla živel, tak ji aspoň vnímali její sourozenci. Když vymyslela nějaký plán

(a Mary vždycky měla plán), bylo téměř nemožné se jím neřídit. Betsy se postupem času naučila Mary neposlouchat, ale využívala toho jen málokdy. Ať už se pohybovala v sestřině ochranném závětrí, nebo byla naopak hnána dopředu jejími umíněnými nápady, taneček s touto někdy nesnesitelnou, ale intenzivně milovanou sestrou představoval pro Betsy nejsilněji formující vztah.

Reverend Eleazer Sibbald pokřtil Betsy v episkopálním kostele svatého Jana v Boulderu dne 12. května 1907.¹⁹ Datum křtin je důležité, protože později v životě si Betty MacDonaldová z neznámých důvodů rok ubrala. V době, kdy už byla slavná, se jako datum jejího narození uváděl rok 1908, což však bylo fakticky nemožné: 26. března 1908 už totiž Sydney čekala své třetí dítě. V roce 1907 v Boulderu žádná matrika neexistovala, ale důkazem jsou právě záznamy o křtinách.²⁰

Darsie neustále cestoval, s rodinou i bez ní. Čtrnáctého dubna 1907 deník *Anaconda Standard* otiskl text: *Darcy [sic] Campbell Bard se vrátil z Nevady do města a za pár dní odjíždí do Arizony*. Jeho dceři Betsy bylo pouhých pár týdnů – když se narodila, byl pravděpodobně v Nevadě – a skoro určitě ji ještě neviděl. Z cesty do Arizony se vrátil zpět do Boulderu právě včas, aby stihl Betsyiny křtiny, ale téměř vzápětí znovu odjel. V červnu už byl Darsie pracovně v Missoule ve státě Montana.

Když mi bylo pár měsíců, napsala Betty, *dostala maminka od tatínka následující telegram: Ve čtvrtek odjíždím na dva roky do Mexico City – jestli chceš jet se mnou, zabal kufry. To bylo pondělí. Maminka odtelegrafovala: Zabalím, a zabalila.*²¹ Bardovi ve skutečnosti zůstali v Mexiku méně než rok.

Další domov našli Bardovi v Placerville v Idahu. Ze všech míst, na nichž Bardovi nějakou dobu žili, bylo Placerville nejodlehlejší. Nejspíš ale chápali, že je to nezbytná zastávka v rámci